

STENHUGGEREN

MEDLEMSBLAD FOR JYSK STENKLUB

44. årgang nr. 1 Februar 2018 Total nr. 159

*From Sangstrup with love – godt nytår til alle i klubben.
Fund og foto: Lone Platz.*

Stenhuggeren: Medlemsblad for Jysk Stenklub

Formand:

Ingemann Schnetler, Fuglebakken 14, Stevnstrup, 8870 Langå 8646 7282
i.schnetler@mail.dk

Medlem af bestyrelsen og redaktør

Søren Bo Andersen, Engdalsvej 65A, 3.tv. 8220 Brabrand 2625 1733
sba@geolsba.dk

Medlem af bestyrelsen og kasserer

Jytte Frederiksen, Myntevej 16, 8240 Risskov 8617 4697
jytte@dichmusik.dk

Medlem af bestyrelsen og turansvarlig

Linda Lægdsmand, Lyngvej 55, 8420 Knebel 8635 2740
lindakaj@gmail.com

Medlem af bestyrelsen og værkstedsansvarlig

Hans J. Mikkelsen, Kjærslund 18, 8260 Viby J 8629 5518/4054 3902
hansjmikkelsen@gmail.com

Medlem af bestyrelsen

Pia Kamuk Nielsen, Firkløvervej 103, 8464 Galten 8694 6707
pia@ana.au.dk

Medlem af bestyrelsen

Niels Hemmer, Vejlbøvænge 72, 8240 Risskov 4068 3898
nielshemmer@gmail.com

Jysk Stenklub, Myntevej 16, 8240 Risskov: Bank reg.nr. 1551 1217380

Årskontingent i 2017: 150 kr. for enkeltpersoner, 200 kr. for par.

Klubbens hjemmeside: <http://www.jyskstenklub.dk/>

Webmaster: Ingemann Schnetler

Medlemslisten: kan fås hos kassereren.

Klubblade fra andre klubber bedes sendt til formanden.

Fotos anvendt i dette blad er taget af *Arne Dich*, hvis ikke andet er nævnt

Indhold i dette nummer :

- Side 3 Generalforsamling
- Side 4 Nye medlemmer i 2017
- Side 5-18 Årets sidste danekræ
- Side 19 Galerites søpindsvin fundet med metaldetektor
- Side 20 Sten med fugle
- Side 21-26 Flåter med dino-blod
- Side 27-28 Stenmessen i Hamborg 2017
- Side 29 Klubture og -arrangementer i 2017
- Side 30-33 Klubture og -arrangementer i 2018
- Side 35 Kontingent og værksted
- Bagsiden - Programsiden

Generalforsamling

Der afholdes ordinær generalforsamling
lørdag den 10. marts 2018 kl. 14.30

Bemærk tidspunktet, og vær opmærksom på, at klubmødet den dag
begynder allerede kl. 13.00 med et foredrag af
Bodil Wesenberg Lauridsen om "Fossiler fra Danien".

Dagsorden iflg. vedtægterne:

1. Valg af dirigent.
2. Formandens beretning.
3. Aflæggelse af regnskab.
4. Valg af bestyrelsesmedlemmer i h. t. § 4.
På valg er:
Jytte Frederiksen (villig til genvalg).
Linda Lægdsmand (villig til genvalg).
5. Valg af en 1. og en 2. bestyrelsessuppleant.
På valg er:
Henrik Jensen (villig til genvalg).
Phivos Brødsgaard.
6. Valg af 1 revisor (uden for bestyrelsen).
På valg er:
Børge Halkjær (villig til genvalg).
7. Valg af en revisorsuppleant.
På valg er:
Kjeld Gade Sørensen.
8. Fastsættelse af kontingent for det kommende regnskabsår.
9. Indkomne forslag.
10. Eventuelt.

Nye medlemmer i 2017

Det er glædeligt, at så mange nye har lyst til deltage i klubbens aktiviteter. Vi byder hjertelig velkommen til jer alle og glæder os til samværet med jer:

Lone Aude Andreasen, Peter Buus, Margit Cawsey, Bjarne Skipperud Christiansen, Gry Gasser Erlandsen, Mette Hofstedt, Rikke Just, Hans Jørgen Jørgensen, Erling Knutzon, Iben Krogsdal, Lisbeth Mikkelsen, Hanne Mølgaard, Vicky Pedersen, Anna Sarah Carolina Persson, Steffen Ellebæk Petersen, René Schurmann, Lauge Egekvist Skovsted, Peter Sørensen, Vibeke Sørensen, Catalina Wagemann.

Bestyrelsen

Lotteri - mafiaen på julemødet 2017

Årets sidste danekræ fra mødet i Danekræudvalget den 21. november 2017.

Sammenstillet af Søren Bo Andersen efter forlæg og fotografier af Bent Lindow og Sten Lennart Jakobsen, SNM og med hjælp af Henrik Jensens løbende opbygning af et danekræ-powerpoint program.

Det er redaktørens håb, at Stenhuggeren et par gange årligt vil kunne bringe en gennemgang af de nyudnævnte danekræ, når Danekræudvalget har haft sine halvårslige kåringsmøder.

Danekrænumrene kommer i stigende følge, men iblandt er der huller i talrækken, som enten skyldes, at nogle numre er blevet afvist og altså ikke godkendt som danekræ, eller de kan fortsat være under undersøgelse og evaluering til en senere bearbejdning i udvalget.

God fornøjelse!

DK 897

Tåknogle af ægte sæl (Phocidae), Gram Ler, Miocæn (Tortonien)

Findere: Jesper & Thomas

Hansen **Valuar:** Bent Lindow
Danekræ pga. videnskabelig værdi

DK 905

Søpindsvin *Temnocidaris*, Bavnodde Grønsand, Kridt (Coniacien-Santonien)

Finder: Mette Hofstedt

Valuar: Søren Bo Andersen

Udsat sag fra sidste møde; har ventet på at sedimentets alder er fastslået, da det har betydning for stykkets værdi. Jan har undersøgt kokkolithophorerne; deres alder er Turonien eller

ynge, så Arnager Grønsand er udelukket som sediment; stykket er derfor mest sandsynligt Bavnodde Grønsand. Sten: valuar har kun kigget på billede. Uanset aflejring er fossilet sjældent og der kendes ikke regulære søpindsvin fra Bavnodde Grønsand, kun nogle få pigge.

Danekræ pga. videnskabelig værdi og særlig bevaringsgrad.

DK 913

Pliosaur tand, Hasle Sandsten, Jura
(Pliensbachien)

Finder: Mette Agersnap Grejsen Hofstedt

Valuar: Niels Bonde

NB! Stykket blev allerede erklæret Danekræ ved forrige møde den 5. maj 2017 pga. videnskabelig og udstillingsmæssig værdi; første fund.

DK 914 (Intet fotografi) Plesiosaur hvirvel (juvenil), Hasle Sandsten, Jura
(Pliensbachien)

Finder: Torben Casey **Valuar:** Adam S. Smith og Jesper Milàn

Danekræ, første juvenile plesiosaur fra aflejringen.

DK 926

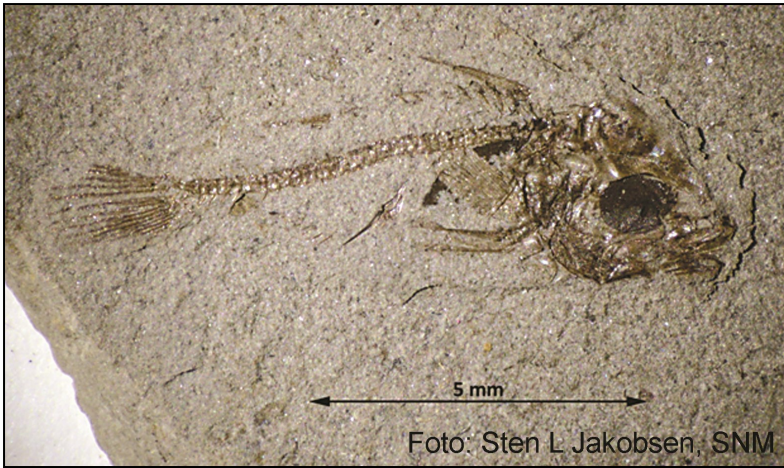
Snegl *Acrilla*, Stevns Klint, Skrivekridt, Kridt
(Maastrichtien)

Finder: Peter Bennicke

Valuar: Ingemann Schnetler

Danekræ pga. videnskabelig værdi og fin bevaring.

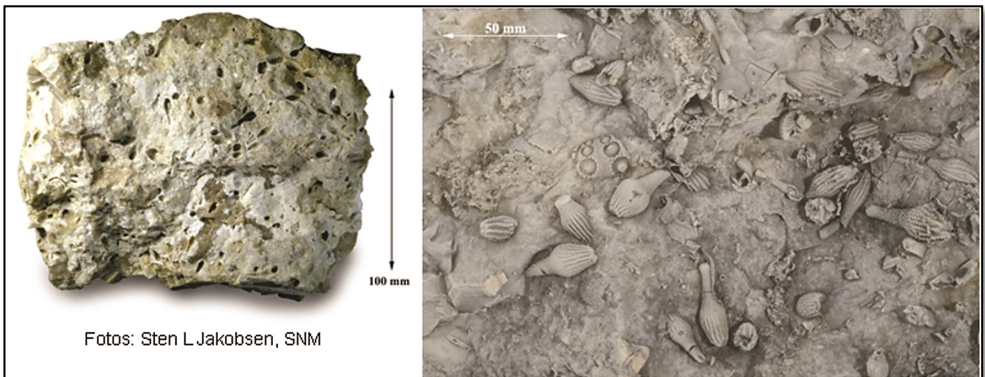
DK 927

Juvenil fisk, Stolleklint, Moleret, Eocæn (Ypresien)

Finder: Annie Kaarsgaard **Valuar:** Niels Bonde

Danekræ pga. videnskabelig værdi, juvenile fisk er sjældne og bevaringen: sort streg på fossilet er nok leveren bevaret som melanin.

DK 929

Tylocidaris rosenkrantzi-pigge i flintblok, Stevns, løsblok, Paleoc(Mellem Danien).

Finder: Peter Bennicke **Valuar:** Søren Bo Andersen

DK 929 er et stykke af en større blok, der er fire gange så stor. Den er sandsynligvis istransporteret fra Limhamn området.

Danekræ pga. god formidlingsmæssig værdi og ny viden om Tylocidaris rosenkrantzi, vigtig hvis Tylocidaris-arterne skal revideres.

DK 930

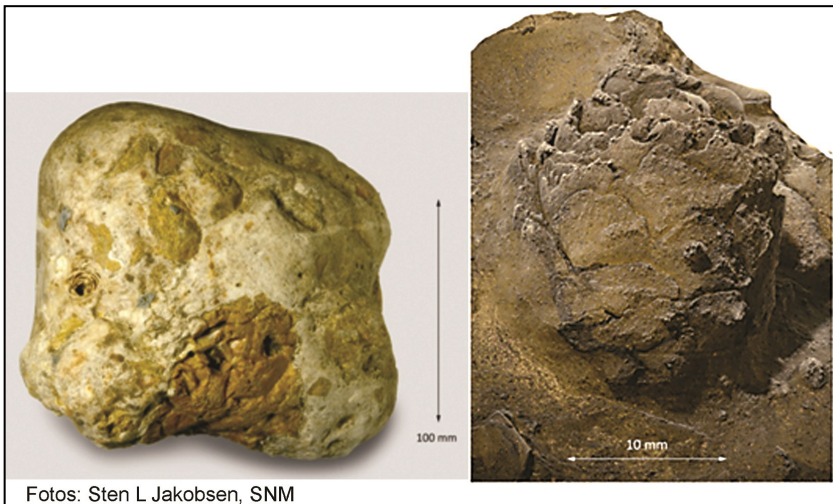

To ammonitter *Nowakites*, Bavnodde Grønsand, Kridt (Coniacien-Santonien)

Finder: Marianne Nattestad **Valuar:** Sten Lennart Jakobsen

Danekræ pga. ny morfo-logisk og videnskabelig information; nogle af de største stykker ammonitter kendt fra Bavnodde Grønsand.

DK 931

Aftryk af nåletræskogle *Tsuga* i flintkonglomerat, løsblok, Mellem Miocæn

Finder: Steen Reinholdt **Valuar:** Søren Bo Andersen.

Danekræ pga. videnskabelig værdi; ny slægt fra aflejringen.

DK 932

To rankefødder *Regioscalpellum maximum*, Skrivekridt
(Maastrichtien)

Finder: Peter Bennicke **Valuar:** John W. M. Jagt

Danekræ pga. videnskabelig og udstillingsmæssig værdi; hele dyret kendes for første gang og kan nu genbeskrives.

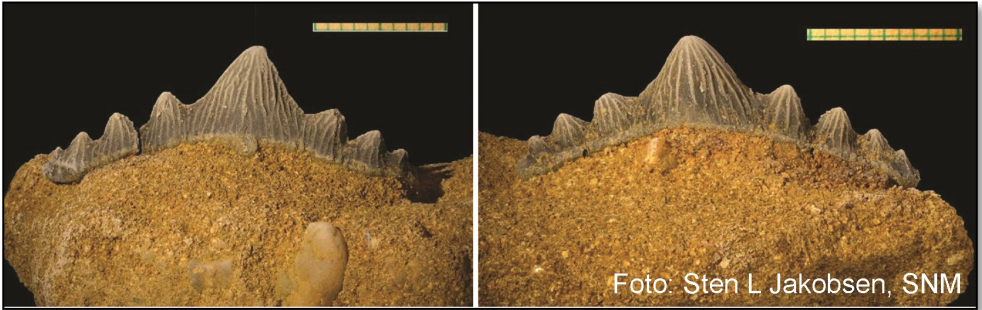
DK 934

Hvalkranie (fragment), Brejning Ler, Oligocæn (Chattien)

Finder: Henrik Madsen **Valuar:** Bent Lindow.

DK 935

Hybodus hjattand, Hasle Sandsten, Jura (Pliens-bachien) **Finder:** Torben Casey **Valuar:** Gilles Cuny

Danekræ pga. videnskabelig og udstillingsmæssig værdi.

DK 936

Belemnit *Belemnellocamax ? mammilatus*, Bavnodde Grønsand, Kridt (Coniacien-Santonien)

Finder: Marianne Nattestad

Valuar: Sten Lennart Jakobsen

Danekræ pga. unik bevaring (hys farve) og stor videnskabelig værdi, idet arten normalt er en Campanien-form.

DK 936 vist i højre side. Til venstre er til sammenligning en *Belemnellocamax mammillatus* fra Skånes Campanien.

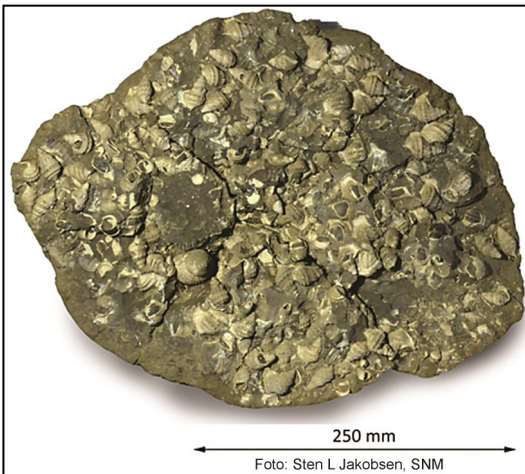
DK 937

Skinkemuslinger *Pinna/Stegoconcha* i konkretion, Måde Teglværk, Miocæn

Finder: Axel Paulsen **Valuar:** Palle Gravesen

Danekræ pga. enestående stykke med stor udstillingsmæssig værdi og lokaliteten er ikke længere tilgængelig, materialer findes ikke i SNM samlinger.

DK 938

Pelikanfodssnegle *Drepanocheilus speciosus* i konkretion, Brejning Ler, Oligocæn (Chattien)

Finder: Axel Paulsen **Valuar:** Palle Gravesen

Danekræ pga. udstillingsmæssig værdi; største samlede kendte stykke, og der er tilsyneladende ikke foretaget finpræparation.

DK 939

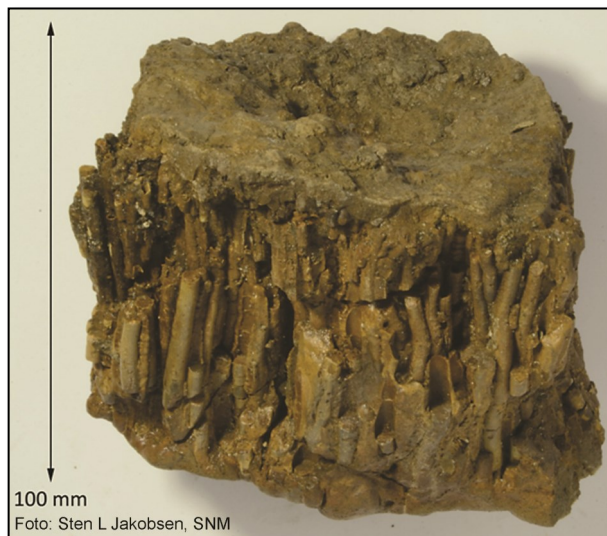

Hvirvel af hval, Brejning Ler, Oligocæn (Chattien)

Finder: Axel Paulsen **Valuar:** Bent Lindow

Danekræ pga. udstillingsmæssig og nogen videnskabelig værdi.

DK 940

Fossilt træ med *Teredo* sp., Brejning Ler, Oligocæn (Chattien)

Finder: Axel Paulsen **Valuar:** Palle Gravesen

Danekræ pga. udstillingsmæssig værdi (mangler dog vedstruktur).

DK 941

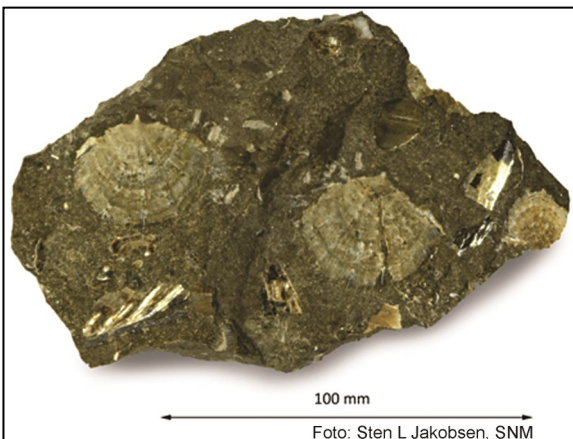

Søpindsvin *Tylocidaris abildgaardii*, Stevns Klint, Bryozokalk, Paleocæn (Danien)

Finder: Axel Paulsen **Valuar:** Palle Gravesen

Danekræ pga. udstillingsmæssig og nogen videnskabelig værdi (:associerede pigge); dog mistanke om forskønnelse og enkelte pålmede pigge.

DK 942

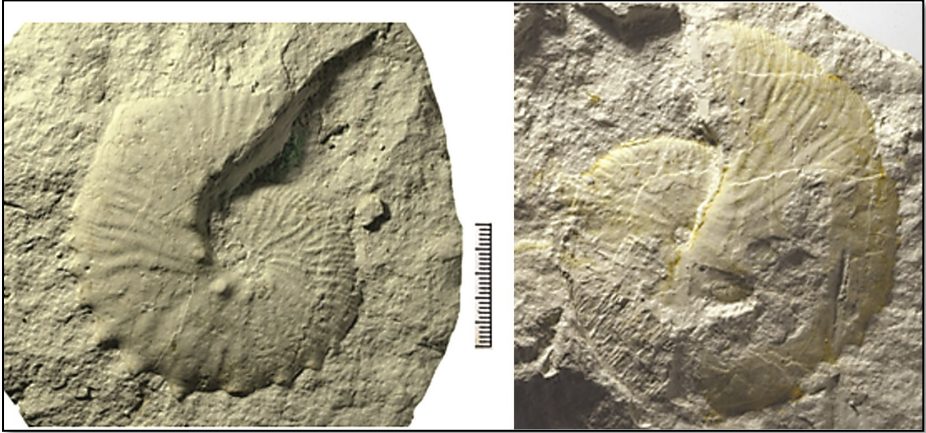

Enkeltkoraller *Flabellum*, Måde Teglværk, Miocæn

Finder: Axel Paulsen **Valuar:** Palle Gravesen

Danekræ pga. udstillingsmæssig værdi, lokaliteten er ikke længere tilgængelig; intet materiale ikke i SNMs samlinger.

DK 943 og 944

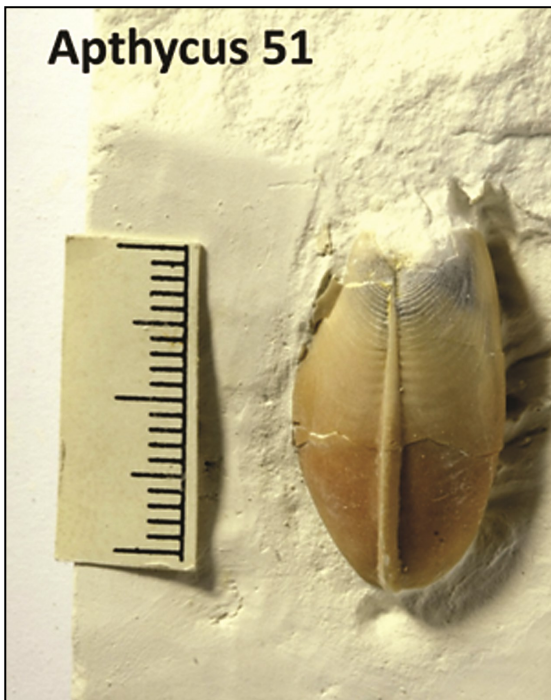

Ammonit *Hoploscaphites schmidi*, Skrivekridt (Hillerslev), Kridt (Maastrichtien).

Finder: Henrik Madsen **Valuar:** Marcin Machalski

En sjælden art i 2 udgaver, en micro- og en macroconch.

DK 945

Ammonit aptychi-par, Skrivekridt (Hillerslev), Kridt (Maastrichtien)

Finder: Henrik Madsen

Valuar: Marcin Machalski

Danekræ pga. videnskabelig og udstillingsmæssig værdi.

DK 947

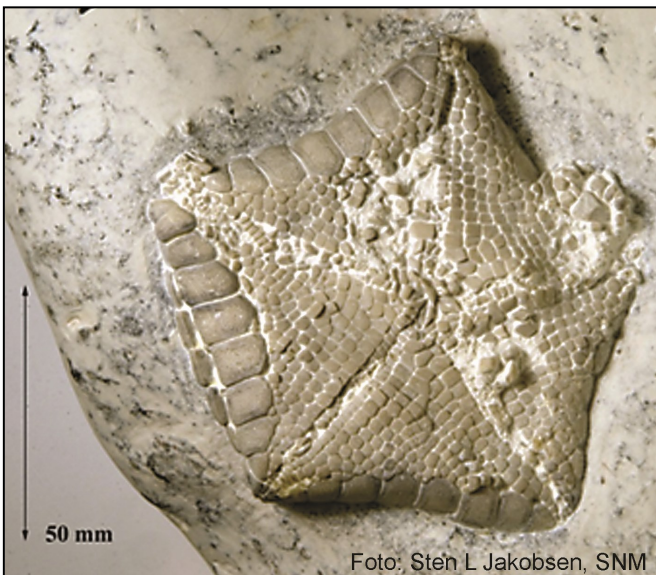
Kæber af fisk *Enchodus*,
Skrivekridt (Stevns), Kridt
(Maastrichtien)

Finder: Peter Bennicke

Valuarer: Bent Lindow &
Jesper Milàn

*Danekræ pga. videnskabelig og
udstillingsmæssig værdi.*

Foto: Sten L Jakobsen, SNM

DK 948

Søstjerne *Metopaster
tumidus*, Skrivekridtet
(Hillerslev), Kridt
(Maastrichtien)

Finder: Poul Søby
Nielsen **Valuar:** John
W.M. Jagt

*Danekræ pga. videnska-
belig og udstillingsmæssig
værdi; den mest perfekte
bevarede søstjerne fra det
danske skrivekridt.*

Foto: Sten L Jakobsen, SNM

DK 949 (uden fotografi) Hvirvelsøjle af fisk, Måde Teglværk, Miocæn

Finder: Axel Paulsen **Valuarer:** Gilles Cuny & **Bent Lindow laver rapport**
Danekræ pga. udstillingsmæssig værdi og interessant tafonomi (kun bevaret som forstenede overflader); lokaliteten er ikke længere tilgængelig, materialer findes ikke i SNM samlinger.

DK 950

Brachiopoder *Dalmanella testudinaria*, cf. *Levenea* og *Brevilamnulella*, Jyske Rev, løsblok, Ordovicium (Hirnantien)

Finder: Mette Hofstedt
Valuar: Christian Mac Ørum Rasmussen
Danekræ pga. videnskabelig værdi.

DK 951 og 952

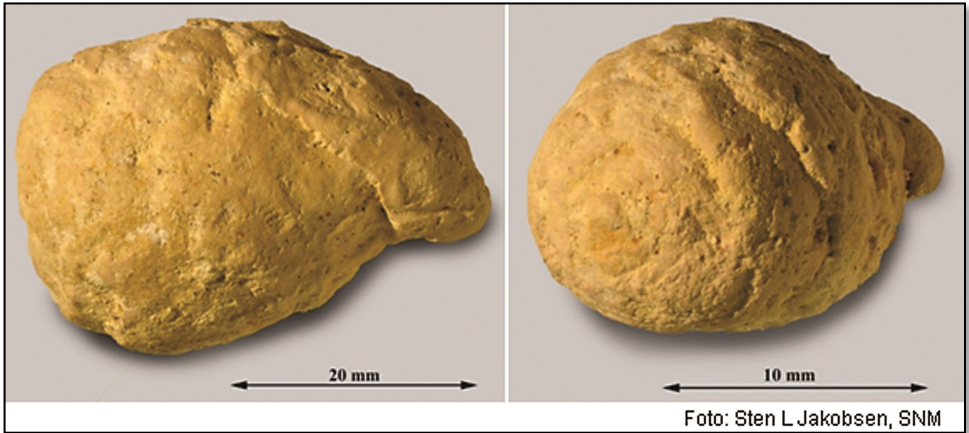

Ammonit *Hoploscaphites felderi*, Skrivekridt (Hillerslev), Kridt (Maastrichtien)

Finder: Henrik Madsen **Valuar:** Marcin Machalski

Sjælden art i 2 former, micro- og macroconch. Danekræ pga. videnskabelig værdi.

DK 953

Koprolit, Faxe Kalkbrud, Paleocæn (Danien)

Finder: Erling Solberg Jensen **Valuar:** Jesper Milàn

Danekræ pga. videnskabelig værdi.

DK 954

Sømus *Linthia* sp. i sammenskyl, løsblok, Paleocæn (Danien)

Finder: Peter Bennicke **Valuar:** Søren Bo Andersen

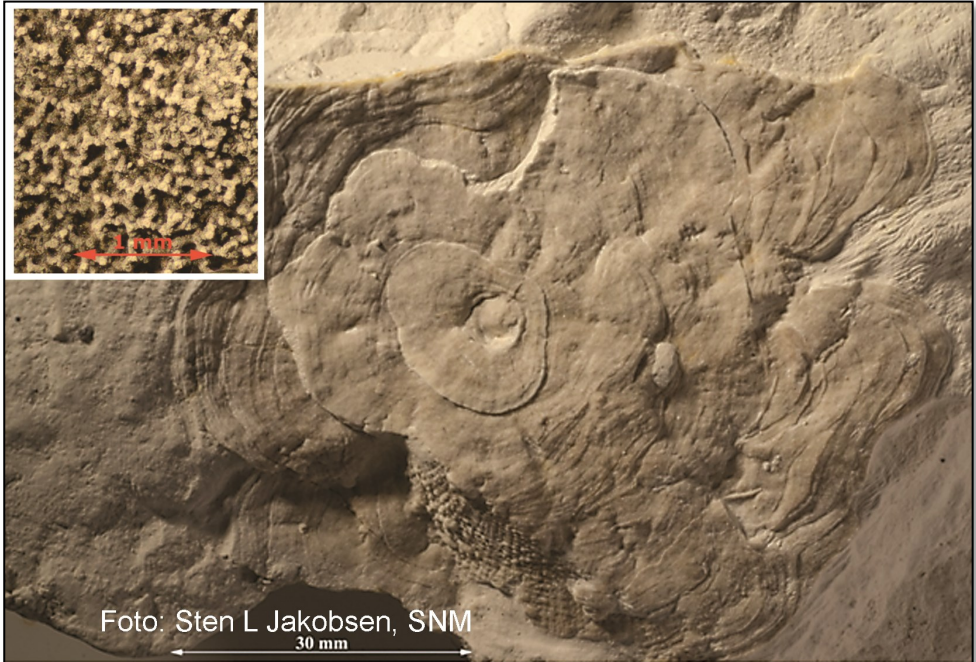
Danekræ pga. videnskabelig værdi (antal og tafonomisk bevaring).

DK 955 (uden fotografi) Kranie af fugl, Moleret, Eocæn (Ypresien)

Finder: Jørn Aabye **Valuar:** Bent Lindow

Danekræ pga. videnskabelig og udstillingsmæssig værdi.

DK 956

Problematicum: mosdyr/ havsvamp/ calcificeret havsvamp, Skrivekridt (Hillerslev), Kridt (Maastrichtien)

Finder: Henrik Madsen **Valuar:** Sten Lennart Jakobsen & Eckardt Håkansson

Mulige tolkninger: bryozoer, der brugte havsvamp som substrat; eller havsvamp som substrat for anden havsvamp; eller calcificeret spongie? Stykket kan måske hjælpe med at forklare hvad de såkaldte "vandmænd" fra skrivekridtet er.

Galerites søpindsvin fundet med metaldetektor!

Opslag på "Fossiler på Facebook" af Betina L. Olsen

Et lidt anderledes fossil af et søpindsvin fundet med metaldetektor på en mark. "sølv-pindsvinet" er beklædt med et overtræk af noget metal. Måske sølv. Måske en bly/tin legering. Hvad der ligger bag af historie må Nationalmuseet finde ud af. Det eneste jeg ved er, at man finder søpindsvin omkring/under vikingehuse bl.a. på Gotland. De skulle beskytte husene mod lyn og dermed ildebrand. De kaldes Tordensten. Der er også fundet søpindsvin med ophæng, som formentlig blev båret som amuletter, jf sidste foto. Hvis nogen af jer kender til mere historie om disse søpindsvin, hører jeg gerne om det.

Galerites sp, fundet med metaldetektor. (Foto, Betina L. Olsen).

Galerites i et bronzeophæng. Anvendt som smykke eller amulet. Fundet ved Lindholm Høje, Vikingetid. (Foto, Søren Bo Andersen).

Sten med fugle

Billede indsendt af Ruth Marager.

Som en opfølgning på artiklen i forrige nummer af Stenhuggeren, hvor vi kunne se sten af flint med aftegninger af tal og bogstaver, er det en stor glæde at kunne bringe en udvidelse til repertoireet her – det bliver denne gang en ægte "billedsten".

Et af klubbens medlemmer, Ruth Marager i Bække, sendte redaktøren en venlig sms-hilsen, hvor hun forklarede, at hun gennem mange år havde samlet på billedsten.

Hun havde vedhæftet foto af en meget fin billedsten, som hun også selv mener er hendes bedste for tiden. Børn og venner kommer forbi for at beundre det lille fine naturspil i stenen.

Ruth gav bladet lov til at bringe billedet, så det gør vi her – tak for henvendelsen og tak for lån af billedet, Ruth.

*Her er Ruths billedsten med tre svømmefugle i havets blide bølger.
(Foto, Ruth Marager).*

Mvb. Søren Bo Andersen

Flåter med dino-blod fanget i 100 millioner år gammelt rav

Af Rasmus Kragh Rasmussen, journalist

Artikel med tak lånt fra videnskab.dk (<https://videnskab.dk/naturvidenskab/flaater-med-dino-blod-fundet-i-100-millioner-aar-gammelt-rav>)

Ravstykker med flåter og dinosaurfjer afslører, at de blodsugende parasitter allerede plagede dinosaurerne for 100 millioner år siden. En flåt er endda propfyldt med blod - men kan der være dino-DNA i ligesom i Jurassic Park?

Ravstykker med flåter, der er blevet studeret i det nye studie. Til sammenligning ses en nulevende ca. 5 mm lang flåt i midten. (Foto: E. Peñalver).

I 100 millioner år gammelt rav fra Myanmar har private samlere sammen med forskere gjort fantastiske fund af flåter fra Kridt-tiden.

En af flåterne er opsvulmet af sit sidste måltid, og en anden 'kravler rundt' på en fjer fra en dinosaur. »Det her er direkte bevis for, at fjerklædte dinosaurer var plaget af blodsugende parasitter. Det åbner et fantastisk vindue ind til noget, vi næsten aldrig ser - samspillet mellem to dyr - og konkret viser det, at relationen mellem fugle og flåter har varet i mindst 100 mio. år og opstod i fuglenes tidligere slægtninge,« siger studiets ledende forsker, palæobiologen Ricardo Pérez-de la Fuente ved Oxford University Museum of Natural History, England, til Videnskab.dk.

Som de fleste hunde og katteejere ved, er flåter en meget udbredt plage.

»Stakkels dino'er - skal vi nu til at rekonstruere dem siddende og kradse sig som hunde?« siger palæontolog og museumsinspektør, Jesper Milàn, ved

GeoMuseum Faxe, med et smil og fremmaner et noget andet billede af fortidens ellers så populære, frygtindgydende, store dræbermaskiner.

»Men alvorligt talt - sætter man dette fund i perspektiv med den eksplosive, nye viden, der er opnået gennem de sidste 20 år om dinosaurernes anatomi og levevis, så begynder vi nu for alvor at kunne portrættere dinosaurerne som virkelige væsener af kød og blod,« siger Jesper Milàn.

Forskerkollega: »Rigtig interessant«

Da vi taler med palæontologen Jakob Vinther ved Bristol University, England, er hans spontane reaktion en blanding af begejstring og skuffelse.

»Nå, hvor 'morsomt' - min studerende havde lige opdaget flåt-æg på en dinosaur-fjer, som vi havde. Han var helt vild og gik i gang med at lave research til at skrive en artikel. Jeg tror, at han kommer til at græde, når han ser det her,« siger Jakob Vinther med tanke på, at den opdagelse nu er 'scoopet'. »Vi vidste nok næsten med sikkerhed, at der var flåter på dinosaurerne, men én ting er at sige det, noget andet er faktisk at kunne se det. Så det er rigtig interessant, og jeg køber også historien om, at de har fundet en flåt propfyldt med dinosaurblod,« siger Jakob Vinther om studiet, der er publiceret i det videnskabelige tidsskrift Nature.

Kunstners tegning af Deinocroton draculi (Dracula's frygtelige flåt) på en ung dinosaur. (Tegning: Oscar Sanisidro/Nature)

En flåt med dinosaurblod!

Nu er der nok mange fans af Jurassic Park-filmene, som spidser ører - og formentlig gør en del journalister det samme.

I filmene bringer en forsker dinosaurer til live ud fra blod i maven på en myg, bevaret i rav - så kunne der mon gemme sig dinosaurblod i maven på en flåt indkapslet i rav?

En ting er fiktion, noget andet er virkelighed, men faktisk er dinosaurblod lige præcis, hvad det nye studie begyndte med.

Samleren og dinosaur-entusiasten Scott R. Anderson fra Moon Township, USA, havde nemlig fra Myanmar købt ca. 100 millioner år gamle ravstykker, der gemte på flåter, inklusiv en hun-flåt med bugen opspilet til bristepunktet - og det kunne jo være fantastisk, hvis den havde siddet på en dinosaur.

Andersons ravklumper havde dog ingen direkte dinosaur-spor som fjer (ravstykket med fjeren kommer vi tilbage til), så han håbede, at forskernes ekspertise i gamle kryb kunne hjælpe med at identificere værten.

Flåter sugede blod af dinosaur-unger

Ricardo Pérez-de la Fuente's gruppe er eksperter i insekter, edderkopper og andre kryb, indkapslet i rav, og de var - blod eller ej - meget begejstrede for muligheden for at studere et så sjældent fund som komplette flåter fra dinosaurtiden.

Flåterne viste sig at være en helt ny art, *Deinocroton draculi* (Dracula's frygtelige flåt), og meget spændende fandt de noget afslørende 'fnuller' på flåtens ben, som i mikroskopet tydeligt var småbitte leddelte tråde, som lignede duntråde.

De seneste årtier er det blevet klart, at dinosaurerne er fuglenes forfædre, og at rovdinosaurerne var fjerklædte - så måske var det dun fra en dinosaur.

»Men der var én ting, som ikke passede - trådene endte med en spydspidslignende struktur, som vi ikke kunne matche med nogle dun,« siger Ricardo Pérez-de la Fuente.

De fandt, at det ikke var 'fnuller' fra dun, men fra børster kaldet 'setae' på maven af billelarver.

Men det interessante var, at forskerne kunne kæde børsterne sammen med biller, vi kender i dag, og som lever af døde hudceller, fjer og hår.

Da ingen til dato har fundet pels i burmesisk rav, sluttede forskerne, at det var mest nærliggende, at flåterne havde kravlet rundt blandt biller i dinosaur-reder for at suge blod fra nyklækkede unger.

Flåt 'kravler rundt' på dinosaur-fjer

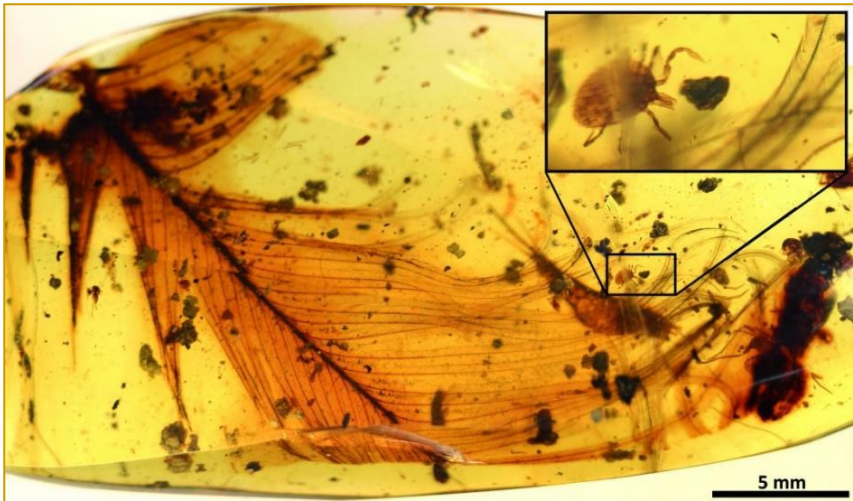
Det billede blev forskerne yderligere bestyrket i, da de diskuterede 'dino-flåter' med nogle af verdens førende dinosaurforskere på American Museum of Natural History i New York. »De sagde: 'Høv - vent lige lidt, vi har et ravstykke med en flåt på en dinosaurfjer« fortæller Ricardo Pérez-de la Fuente.

De amerikanske forskere havde lånt et stykke burmesisk rav med en smuk dinosaurfjer fra en anden samler og opdagede, at et lillebitte stykke snavs på størrelse med et birkeskorn i virkeligheden ikke var snavs, men en flåt-nymfe med otte ben, stor, flad mave og flåtens karakteristiske spidse munddele.

Flåten var tydeligvis grebet midt i at klatre frem mod sit mål, da fjerens blev klistret ind i harpiks.

Flåten på fjerens er et direkte bevis, og Andersons flåter er et indirekte bevis for, at dinosaurer var værter for flåter,« siger Ricardo Pérez-de la Fuente.

Og Jakob Vinther er enig. »Begge passer meget fint med, at de har levet på dinosaurer, og fjer er jo et fantastisk sted for parasitter, så her har vi nok noget, som helt sikkert er fyldt med dinosaurblod,« siger Jakob Vinther. Wauw!

En dinosaur-fjer i 99 mio. år gammelt burmesisk rav. I forstørrelsen ser man den lille flåt-nymfe 'kravle rundt' på fjerens. Flåten er tættest beslægtet med en gruppe flåter, som i dag kun er repræsenteret ved en enkelt art i det sydlige Afrika, hvor den suger blod fra både fugle, pattedyr og øgler. (Foto: Nature Communications; Peñalver et al.)

Blod ja - DNA nej

Men ak, dér stopper Jurassic Park-billederne desværre også. »Problemet er, at proteiner og DNA ikke kan overleve så længe - men det kradser jo på den her Jurassic Park historie,« siger Jakob Vinther og peger på, at det ældste DNA er fra en 700.000 år gammel hest, og der beregnede forskerne, at grænsen formentlig lå ved 1-2 millioner år.

»Det (blodet i ravet, red.) er jo 50-100 gange længere tilbage i tiden, så aaargh, det tror jeg ikke på,« siger han.

Men rav bevarer jo tingene helt utroligt godt, så vi har også stillet spørgsmålet til en verdens førende forskere i fossilt DNA, professor Tom Gilbert fra Statens Naturhistoriske Museum, Københavns Universitet.

»Tilbage i 1990'erne var der artikler, som hævdede at få DNA fra insekter i rav, men de har vist sig ikke at holde vand, og biokemiske modeller peger på, at DNA ikke kan overleve så længe« siger Tom Gilbert. Han fortæller også, at eksperimenter tyder på, at rav faktisk er dårligere end normalt for overlevelsen af DNA.

»Så det ligner, at dinosaur-DNA'et har både tiden og kemien imod sig« siger han.

*En han- og en hunflåt af den nye art *Deinocroton draculi* (Dracula's frygtelige flåt), fotograferet i det burmesiske rav. (Foto: Nature Communications; Peñalver et al.)*

Fundet gør dinosaurer endnu mere livagtige

Men selvom vi ikke får dinosaur-DNA ud af flåten i ravet, fremstår dinosaurerne i dag mere livagtige end nogensinde før.

»Borte er nu totalt det gamle billede af dinosaurerne som skællede dræbermaskiner, der konstant løber rundt og brøler og angriber alt, de ser« siger Jesper Milàn og peger på de seneste års mange nye fund.

Lige fra, at dinosaurerne var varmløblige med fjerdragter i mønstre og farver, til at de havde kompleks yngelpleje og generelt har mindet meget om store flugtløse fugle.

»Hvis vi skulle lave en realistisk rekonstruktion af rovdinosaurernes liv, så skulle det indeholde meget pudsning og vedligeholdelse af fjerdragten, så den beholder sin isolationsevne og samtidig ser godt ud over for artsfællerne. Og med dette nye fund af flåter i deres fjer, så skal vi altså også have dem til at stoppe op af og til for at klø og krads sig. Alt sammen noget, instruktørerne af Jurassic Park-filmene pænt har ignoreret indtil videre« siger Jesper Milàn.

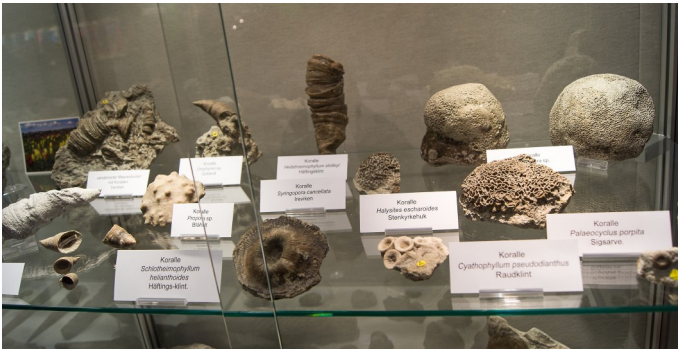
Der ventes på lotteriet, julemødet 2017

Stenmessen i Hamborg 2017 – beretning fra et besøg. *Af Jytte Frederiksen*

Selvom messens officielle navn – Mineralien Hamburg 2017 - ikke lover det helt store indslag af fossilt materiale, var der nu alligevel fossiler at se på.

Mineral- og smykkemessen i Hamborg er hvert år meget besøgt. Det er den 4. største messe af sin art i verden.

Udstillede fossilfund fra Silurtid, Gotland.

Der var også smukke danske fossiler fra Oligocæn Salling/Lyby.

Der var endda fossiler fra vore hjemlige breddegrader. Årets tema for særudstillingerne var nemlig Skandinavien. Flere nordtyske samlere udstillede fine fossiler fra Danmark, Norge og Sverige. Der var søpindsvin – både mu”tanter” og onkler og der var ”ur-søjliljer” ved navn *Bolboporites* fra Västerplana. Nogle små kegler med en bikageagtig yderside. Og der var mange fossiler fra Marokko. Der er i årenes løb sagt så meget om fabrikerede fossiler derfra, at det må være nok. For der er rigtig mange gode ting til billige penge. Og mange af dem har nu også sedler med lokalitet tilføjet. Jeg hentede en lille plade med en ordovicisk eocrinoid *Ascozystites*.

En stor del af en af de mange haller var helliget aktiviteter for børn: de støbte, de præparerede og de gravede guld og meget andet. Fantastisk. Og så var der det sædvanlige rend af venner og bekendte fra hele Danmark og Tyskland. Godt at se dem alle og veksle nyheder med dem - bedrøvelige som glædelige.

Der blev præpareret på livet løs. En virkelig god aktivitet for børn.

Vi gør det igen til næste år og ser, hvad vi finder til den tid. (Red.bem.: Mesen afholdes fra fredag 7. december til søndag 9. december 2018).

Klubture og -arrangementer i 2017

Dato	Antal deltagere	Destination
01. april	10 pers.	Isenvad Turreferat i blad nr. 157
20.-29. april (i alt 10 dage)	18 pers.	Isle of Wight, England Turreferat i blad nr. 157
27. maj	23 pers.	Sangstrup Klint Turreferat i blad nr. 157
02. juli	15 pers.	Røsnæs Turreferat i blad nr. 157
17. juli (mandag)	18 pers.	Tunø - Sommerudflugt Turreferat i blad nr. 157
30. juli (søndag)		Stand hos Flintsmeden på Mols
05. august	28 pers.	Mols-træf Fotografier i blad nr. 158
23. september	21 pers.	Grusgrave i Løsning og Nim Turreferat i blad nr. 158
07.+ 08. oktober		Hasselager-messe Fotografi i blad nr. 158

**Tur til
"Sønderjyske Sten- og Smykkemesse
i Haderslev"
lørdag 24.02.2018**

Der arrangeres samkørsel til
ovennævnte messe.
Vi kører fra Søren Frichs Vej 47
i Aarhus, kl 9.00

Pris: 275 kr. incl. entré på messen

Vil du med?
Så ring til Linda Lægdsmand
8635 2740 / 5051 0055 eller mail:
lindakaj@gmail.com

Tur til grusgrav nær Fårvang lørdag 07.04.2018

Vi må ud at have lidt
jord, sand, grus under neglene.

Det får vi på denne tur.

Denne kæmpestore grav har
tidligere været givtig.

Så det håber vi, at den stadig er.

Turpris: 200 kr.

Afgang fra
Søren Frichs Vej 47 i Aarhus,
kl. 09.00

Tilmelding: Linda Lægdsmand,
tlf: 8635 2740 / 5051 0055,
mail: lindakaj@gmail.com

**Lang weekendtur til kalk/mergel
-graven i Misburg
- den nøjagtige weekend i maj er
endnu ikke fastlagt**

**Turen er under planlægning. Vi forsøger
at få tilladelse til graven i maj måned.
Se: www.ap-h.de/fossilien.html – klik
på "Funde" (i ruden til venstre).**

OBS! Begrænset deltagerantal

**Turpris ca. 1300 kr.
incl. 2 nætter på hotel m/ morgenmad +
madpakke lørdag**

**Der køres i minibus fra Søren Frichs Vej
47 i Aarhus, kl. 08.30**

**Forhåndstilmelding til
Linda Lægdsmand
tlf. 8635 2740 el. 5051 0055,
mail: lindakaj@gmail.com**

Sangstrup Klint

lørdag 16.06.2018

**Vil du med på en strandtur til denne
interessante lokalitet, hvor man aldrig
går tomhændet hjem.**

**Her kan findes fossiler fra både
Kridt og Danien.**

**Der køres i minibus fra Søren Frichs Vej 47
i Aarhus, kl. 9.00**

Turpris ca. 200 kr.

**Tilmelding senest d.01.06. til
Linda Lægdsmand
tlf: 5051 0055 el. 8635 2740
mail: lindakaj@gmail.com**

Kap – York
Meteorit,
et 10.000 år
gammelt fald

Michael Bak

Collector of Fine Mineral Specimens

I øjeblikket masser af fine og sjældne mineraler til salg fra min samling (tidl. Claus Hedegaard) - bl.a.:

- *Mere end 50 forskellige zeolite-mineraler*
- *Malachite, Azurite, Cerussite fra Tsumeb, Namibia*
- *Sjældne mineraler fra hele verden*

Overvejer du at sælge din samling ?

Med kontakt til samlere og forhandlere i USA og Europa kan jeg tilbyde dig den bedste pris for din samling af fine mineraler og gode enkeltstykker.

Kontakt Michael for en vurdering og et tilbud

Altid kontant betaling

Kærdalen 16 - 3660 Stenløse - Tlf. 23 21 15 43

michaelbak@worldofminerals.dk

Kontingent for 2018 skal betales nu.

Girokortene er fortid, og det kan være lidt sværere at huske at få betalt, når man ikke har en lap papir som påmindelse.

Vi anbefaler derfor, at man overfører pengene med det samme eller betaler på næste medlemsmøde

- Bankkonto: 1551 1217380
- Enkeltperson: 150 kr. Par (modtager kun ét medlemsblad): 200 kr.

Hvis du ikke ønsker at fortsætte dit medlemskab, så giv venligst besked. Det sparer foreningen for udgifter og begge parter for besvær.

HUSK også at melde FLYTNING til kassereren. Et postkort (se adressen på side 2) eller en mail til jytte@dichmusik.dk sikrer, at Stenhuggeren kommer frem uden forsinkelse.

Med venlig hilsen fra *Kassereren*

Klubbens værksted og bibliotek på Læssøesgades Skole

Hold dig orienteret på klubbens hjemmeside eller hos Hans J. Mikkelsen.

Administrativt er bygningen flyttet fra Læssøesgades Skole til Frederiksbjerg Skole.

Vi glæder os alle til at genoptage de aktiviteter, der har ligget stille alt for længe. Og så håber vi, at værkstedet kan få lov til at fungere i fred i mange år.

Nedenstående oplysninger gælder således igen fra i 2018:

Kontakt Hans J. Mikkelsen, når det drejer sig om værkstedet.

Tlf. 4054 3902.

Tirsdage: kl. 13.00 - 16.00. v/ Lilian Skov (kun efter aftale) 4068 9611.

Onsdage: kl. 19.00 - 22.00. v/ Leif Andersen (kun efter aftale) 6167 8062.

Husk af hensyn til de låste døre at ringe besked, om du kommer på værkstedet.

Brug af sølvværkstedet: 5 kr. pr. gang. Brug af slibeværkstedet: 10 kr. pr. gang.

Returneres ved varig adresseændring

Afsender:
Jysk Stenklub
Myntevej 16
8240 Risskov

Program for Jysk Stenklub vinter/forår 2018

Klubmøderne er på Åby Bibliotek, Ludvig Feilbergsvej, Åbyhøj

- Lørdag d. 10/2: Klubmøde på Åby Bibliotek.
Foredrag ved Anders Damgaard, Ravklubben.
Rav – et vindue til fortiden. En introduktion til den verden, som gemmer sig i ravet.
- Lørdag d. 10/3: NB! – Klubmøde på Åby Bibliotek allerede kl. 13.00.
Først foredrag ved Bodil Wesenberg Lauridsen, Statens Naturhistoriske Museum. Fossiler fra Danien - en skattekiste af gode historier.
Senere **GENERALFORSAMLING** kl. 14.30.
- Lørdag d. 14/4: Klubmøde på Åby Bibliotek. Foredrag ved James R. Wilson, Aarhus Universitet. Vulkaner og eksplosivitet.

Ture mv. vinter og forår 2018

- Weekend 17-18/2: Geomuseum Faxe: Kalklandets Geologimesse, -begge dage kl 10.00 - 17.00. Se mere: <https://kalklandet.dk/aktuelt/det-sker-i-vinter/kalklandets-geologimesse>
- Lørdag d. 24/2: Tur til "Sønderjyske Sten- og Smykkemesse" i Haderslev.
Tilmelding inde i bladet.
- Lørdag d. 7/4: Grusgravtur til Fårvang-området. Tilmelding inde i bladet.
- Lang weekend i maj måned: Tur til kalk/mergelgraven i Misburg, Tyskland.
Tilmelding inde i bladet.
- Lørdag d. 16/6: Fossiltur til Sangstrup Klint. Tilmelding inde i bladet.

Bestyrelsen ønsker alle medlemmer og jeres familier et rigtig godt nyt år med gode ture og foredrag!

Deadline for aprilnummeret af STENHUGGEREN er den 26. februar 2018. Materiale sendes til Søren Bo Andersen. (sba@geolsba.dk) eller kan afleveres ved klubmøder.

AL DELTAGELSE I FORENINGENS AKTIVITETER SKER PÅ EGEN REGNING OG RISIKO
Ved ankomst til møderne på Åby Bibliotek efter kl. 14.00, hvor dørene bliver lukket, kan man benytte klokken til højre for døren. Husk selv at medbringe nødvendig proviant til møderne. Fra kl. 13.00 er der åbent for handel, bytning, stensnak og "sten på bordet". Mødet starter kl. 14.30.

Solbakkens KopiTryk

